

CAN DULCE, UN PROJECTE DE CULTURA POPULAR A SÓLLER

*Joan Carles Simó Artero (UIB)**

RESUM

El centre cultural Can Dulce de Sóller compleix enguany els seus primers 25 anys d'existència. El projecte iniciat els anys 80 del segle passat és objecte d'un recorregut històric. Les fonts usades són diverses: orals, llibres d'actes, reculls de premsa, fotografies, etc. Es pretén deixar constància dels inicis i vicissituds de l'Associació Sollerica de Cultura Popular (ASCP) i explicar quin va ser i quin és el projecte que va donar lloc a aquests 25 anys d'associacionisme cultural a Sóller.

Gairebé sempre resulta difícil calcular el futur que pot arribar a tenir una idea, un projecte. En el camp de la investigació històrica i, més en concret, dels estudis locals, en tenim milers d'exemples. Els qui hem dedicat algun temps a la recerca del que s'anomenen arts menors, com el cas de la indumentària tradicional, sabem que el fet de guardar unes faldetes o un gipó suposa, de vegades i des de la perspectiva històrica, un gran avanç en l'estu-

* <joan-carles.simo@uib.cat>

di d'aquesta àrea, encara que el qui ho va fer no tingués consciència de la importància d'aquell fet. Potser així va ser l'origen d'un projecte que ha arribat als seus vint-i-cinc anys amb una força de creixement aleshores potser impensable per als seus creadors.

El present treball pretén precisament recuperar la memòria d'aquells anys i fer un resum de l'evolució d'aquell projecte cultural anomenat ara Can Dulce i que va engrescar un conjunt de persones i que ha arribat als nostres dies.

És clar que, com hem dit, per restaurar aquesta part de la nostra història ens hem vist amb la dificultat de l'absència de documents de la primera època de l'entitat, però el testimoni oral dels seus iniciadors i l'existència de testimonis a la premsa escrita ha pogut omplir algunes llacunes. Les fonts doncs emprades són els llibres d'actes de l'entitat, les fons orals i els mitjans de comunicació locals i insulars. Amb tots ells intentam resumir en la present comunicació un projecte de cultura popular nascut de la iniciativa d'unes quantes persones amb voluntat de millorar la qualitat de vida dels seus conciutadans.

Tot va començar a finals dels anys 70, quan un grup de gent que es dedicava al ball de bot i a la recerca d'elements diversos de la nostra cultura popular, que s'anomenava (i encara s'anomena) AIRES SOLLERICS, va comprendre que la cultura popular no sols es fa a base de ball i de castanyetes, i va iniciar una tasca d'enriquiment cultural de cara als nins. Es varen crear, així, uns incipients tallers-escola de ball i música, així com un programa d'excursions, difusió de rondalles, carrosses i comparses per la rua, que varen agradar molt als nins i també als seus pares. Aquestos es varen reunir i donaren suport a aquell grup que ja aleshores comptava com a president amb en Guillem Bernat, que va ser l'ànima d'aquest primer embrió de moviment cultural i que serà el president de l'entitat des de la seva fundació fins l'any 2003.

La primera necessitat, però, que es plantejava per a aquesta gent, amb pretensions de fer un poble més arrelat a la seva cultura, fou el domicili social que els acolliria i on poder realitzar totes les activitats que ja prometien ser abundants. És a dir, la falta d'un local podia posar en perill tot el que aquells joves inquiets havien pensat.

Així les coses, el 1982 es crea l'entitat anomenada ASSOCIACIÓ SOLLERICA DE CULTURA POPULAR (ASCP) i s'instal·la al carrer de Cetre en un local de l'Ajuntament que ja utilitzava abans AIRES SOLLERICS.

A l'acta fundacional presentada al Govern Civil de les Balears figuren

Entrada de Can Dulce abans de la reforma de finals dels 80.

com a membres de la junta promotora en Guillem Bernat, en Joan Puigserver i na Magdalena Calafat, i s'hi constaten (en castellà encara) les finalitats de l'associació que són:

– Organitzar activitats culturals diverses, especialment les vinculades a l'estudi de la cultura popular en tots els seus aspectes i, concretament en el del seu àmbit d'acció.

– En connexió amb l'anterior i la divulgació de la cultura popular, les següents finalitats i aspectes específics:

- Promoció del ball i la música popular mallorquina.
- Estudi, investigació i aprenentatge de la dansa i música en distintes èpoques històriques.
- Impulsar la Mostra Internacional Folklòrica de Sóller, que ja existia des de feia dos anys. A partir d'aquest suport a Sa Mostra, es pretén organitzar un centre d'estudis d'intercanvi folklòric i la creació d'un museu d'indumentària popular i d'instruments de música tradicional.
- Impulsar el grup folklòric local (Aires Sollerics) i incloure'l dins aquesta associació.
- Fomentar l'interès i promoure l'artesania popular en totes les seves modalitats (brodats, ceràmica, teixits, tapisseria, gastronomia, joieria, etc.)

- Crear una biblioteca bàsica per a l'associació, així com un arxiu que reuneixi la temàtica i dades relacionades amb les finalitats exposades.
- Potenciar i participar a totes les activitats culturals i festes populars que s'organitzin a Sóller.

Aquesta acta fundacional va ser signada el 12 d'agost de 1982 per les tres persones indicades, però el nucli fundador de l'entitat era molt més ample. La nòmina de persones que varen posar en marxa el projecte que seria l'ASCP és la següent segons els testimonis orals:¹

Antònia Rullan, Pere Pons, Lluís López, Margalida Alzina, Esperança Jaume, Bel Morell, Catalina Bernat, Guillem Coll, Janette Quetglas, Margalida March, Margalida Garau, Antònia López, Francisca Riera, Felip March, Tomeu Sampol, Miquel Guardiola, Aurèlia Pardo, Bel Dols.

Ningú no podia imaginar l'acceptació que tindria aquesta associació que pretenia col·laborar amb la recuperació cultural i nacional d'un poble, alhora que oferir opcions a la població més jove, amb activitats que satisfessin les seves necessitats d'esbarjo i d'aprenentatge fora de l'aula en diversos àmbits, especialment en el musical. Aquest aspecte és molt important en un moment en què l'accés a aquest ensenyament musical restava vetat a la majoria de la població infantil i juvenil a causa de la manca d'oferta educativa en aquest sentit.

Dèiem que l'acceptació va ser molt gran, de forma que l'any següent es va fer una opció de compra per Can Cremat. L'ASCP s'hi va instal·lar i es va marcar l'objectiu de poder acabar de fer efectiu l'import del nou local en el termini d'un any.

Del primer projecte de l'ASCP volem destacar l'apartat on diu que "l'Associació vol dedicar-se (entre d'altres coses) a organitzar una sèrie d'activitats per a infants i per a adults i que sigui d'una manera constant, un lloc viu. No només fer unes activitats limitades ni tampoc uns determinats dies de l'any, sinó d'una manera ininterrompuda..." La voluntat de continuïtat i l'aposta decidida de convertir-se en el referent cultural solleric des d'una perspectiva moderna, jove, oberta i ampla va estar present, doncs, des de la seva fundació. La presentació pública es va fer el 30 d'abril de 1983.

Es compten com a activitats d'aquesta època: música, ball, teatre, artesanía, tallers infantils, cursets d'idiomes, conferències, activitats d'esplai, exposicions, etc. A més, l'ASCP albergava al seu si els grups AIRES SOLLERICS,

¹ Per tant, subjecte a omissions i errades.

MOSTRA INTERNACIONAL FOLKLÒRICA, GOB, TERCERA EDAT, NOVA TERRA TEATRE. I en estiu la piscina de Can Cremat prometia que els nins de Sóller tindrien un lloc on poder aprendre a nedar.

Però en acabar l'any i després d'haver tocat a moltes portes, entre les quals entitats bancàries i el propi Ajuntament, i després de comptar ja amb més de mil socis, no es va poder fer la compra de Can Cremat. L'ASCP no podia fer front als interessos i ningú no estava disposat a ajudar en res. Els propietaris de Can Cremat, així mateix, varen ampliar el termini fins l'any 1986, alhora que es varen començar les gestions oportunes per tal que l'Ajuntament cedís algun dels seus locals.

Així i tot l'ASCP continuava la seva tasca cultural i el 1984 es compten les següents activitats: ceràmica, dibuix, música, coral infantil, música per a preescolar, cant coral, guitarra clàssica, brodat mallorquí, tall i confecció, francès, anglès, català, aeròbic, dansa moderna, ball de bot, ballet clàssic, ioga, gimnàstica i gimnàstica prepart. Això a més d'activitats més curtes com ara cursets diversos, exposicions, concerts, festes per a nins i adults, sense oblidar els grups que acull, entre ells AIRES SOLLERICS i la MOSTRA INTERNACIONAL FOLKLÒRICA. La premsa d'arreu de Mallorca dona compte puntualment de totes aquestes activitats.

L'any 1985 es produeix el 1r Encontre d'Estudiants de Música sota els auspicis de l'ASCP amb repercussions considerables dins l'àmbit cultural mallorquí. Aquest és, dels molts objectius assolits, potser un dels més importants. En efecte, poder donar una oferta d'estudis musicals es va convertir en una fita que va dur a la creació de la primera escola de música que, al llarg del temps, ha derivat en l'actual i fructífera Escola de Música de Sóller.

Entrada reformada de l'antic garatge.

Així les coses, el termini per fer efectius els 20 milions de pessetes que es demanaven per Can Cremat s'acabà i, per fi, es veu la possibilitat d'utilitzar el local de les Escolàpies, propietat de l'Ajuntament. Però un canvi en la regidoria de Cultura fa anar en orris tots els projectes.

És així que es convoca una assemblea de socis en la qual el seu president, Guillem Bernat, anuncia la seva dimissió i la dissolució de l'entitat a causa de la falta de local i davant d'una realitat que mostrava la manca d'interès per part d'institucions i particulars.

Però el que això representava, si més no, la fi d'una entitat cultural que ja comptava amb molta experiència i molts seguidors, no va fer sinó avivar la inquietud de persones que es varen preocupar de l'associació i entre elles una, la identitat de la qual potser romandrà sempre en l'anonimat per voluntat pròpia, que va fer una important donació per a l'adquisició de Can Cremat. Això va fer veure un raig de llum als qui en aquests moments només veien foscor.

La compra de Can Cremat, però, no va ser possible, atès que de sobte la quantitat que es demanava per aquesta casa es va disparar fins als 70 milions de les antigues pessetes. Però l'ASCP, amb els diners de la donació a la mà, es va posar a cercar el que seria el futur local social. Entre les cases visitades, comptava amb gran acceptació CAN DULCE, sobre la qual l'arquitecte Josep Colom va fer un projecte detallat amb les possibilitats i mancances que oferia.

És aquí que s'ha de destacar la feina duta a terme per la directiva de l'ASCP i, en particular del seu president, en Guillem Bernat, i de qui, a partir d'aleshores, seria la vicepresidenta de l'ASCP, n'Antònia Rullan, gràcies a la qual el Sr. Antoni Rullan fa la donació definitiva de Can Dulce el 1987.

Amb un altra donació de la mateixa persona anònima d'un milió de pessetes i amb una subvenció de la Comunitat Autònoma de 500.000, es comencen les reformes de la nova casa que s'han d'acabar amb les aportacions voluntàries dels socis. Els resultats són evidents per a tots els sollerics: un lloc que pot reunir definitivament grups i activitats com ara: AIRES SOLLERICS, MOSTRA INTERNACIONAL FOLKLÒRICA, GRUP NOVETAT, GRUP AMBIENT, JOVENTUTS MUSICALS, GRUP CURRIOLA DE TEATRE, JOVENTUT MARIANA i tallers d'idiomes (anglès, francès, alemany...), música, jazz, dansa clàssica, gimnàstica, dibuix, brodat mallorquí, costura... així com un lloc adequat per oferir concerts, conferències, exposicions... La inauguració del nou centre cultural Can Dulce es durà a terme el novembre de 1988 i la tallada de la cinta la farà de forma sim-

Sala polivalent (antic garatge).

bòlica i molt d'acord amb els objectius del casal el nin Toni Fortesa Bernat de tres anys d'edat.

Amb el nou casal, l'entitat anomenada Associació Sollerica de Cultura Popular pren noves forces i s'estabilitzen les activitats, els grups aollits i els monitors. D'altra banda s'amplien les activitats per donar acollida a esdeveniments puntuals que puguin captar l'atenció dels potencials participants: activitats teatrals, cursets de cuina i de decoració, excursions, cinema, concerts, cursos monogràfics de música, etc., seran les noves aportacions de Can Dulce al panorama cultural sollerí. Les classes de ball de bot i l'escola de música són, però, les activitats més sol·licitades, juntament amb el ball de saló, en aquesta època.

L'any 1996 l'ASCP és declarada entitat d'utilitat pública pel Ministeri de Justícia i Interior, i el 1997 es refan els estatuts de l'entitat per tal d'adaptar-los a la nova normativa i per fer palès que l'entitat és un ens dinàmic, actiu i capaç d'adaptar-se a les noves realitats. En aquest sentit ara figuren entre les seves finalitats les següents:

- Defensar i promoure la cultura de les Illes Balears.
- Promoure i contribuir al desenvolupament de la unitat d'Europa basada en el respecte i reconeixement dels drets nacionals, culturals i lingüístics de tots els pobles.

- Salvaguardar el patrimoni històric, cultural, artístic i ecològic de les Illes Balears.

Les entitats acollides en aquest moment a l'ASCP són:

Aires Sollerics (que figura com a grup fundador)

Mostra Internacional Folklòrica

Escola de música de Can Dulce

Grup Novetat

Corriola Teatre

Joventuts Musicals

L'Orquestra (grup musical)

Grup Ambient

L'ASCP ha estat sempre una entitat oberta a les activitats que possibles monitors volguessin oferir, ha estat, doncs, lloc d'acollida d'artistes que han mostrat el seu art i ensenyat les seves tècniques, de gent nouvinguda que volgués integrar-se en la nostra societat via participació en el vida cultural sollerica i de tothom que es preocupés del seu creixement personal i col·lectiu. També, com hem dit, s'ha pogut donar acollida al centre cultural a petits grups que l'han necessitat per una curta estada a Sóller per tal de desenvolupar alguna activitat concreta a la vall: grups de teatre, corals, petits grups musicals, grups d'escoltes, etc.

Les activitats han anat creixent, canviant o desapareixent en funció de l'oferta i la demanda d'aquestes, així com els grups que tenen acollida al centre. Actualment es mantenen Aires Sollerics, Mostra Interancional Folklòrica i Joventuts Musicals. Les activitats han anat des de les apuntades anteriorment, fins al tai-txi, pintura i dibuix, cuina, etc.

És clar que els problemes no s'han resolt del tot, encara manquen a dia d'avui, obres de millora per fer, tot i que s'han arreglat, en una segona fase d'obres, els baixos de la casa, s'ha pavimentat part del pati exterior, s'han millorat les instal·lacions de les sales d'exposicions per tal de fer-les més dignes en obrir l'antic garatge de la casa, s'ha dotat l'edifici de mesures de seguretat, etc.

Un autèntic projecte, doncs, de cultura popular, en un sentit molt ample, que es veu completat amb l'obertura del centre a entitats diverses, com ara, associacions de veïnats, col·lectius diversos de tipus cultural o festiu, etc. Podríem dir, en terminologia moderna, alhora que clàssica, que es tracta d'un veritable fòrum cultural on han arribat a participar més de 300 persones dià-

Part posterior del centre cultural.

ries de les diferents activitats del centre.

A partir de l'any 2003, el president i fundador de l'entitat, en Guillem Bernat, deixa la presidència i, des d'aleshores, aquesta estarà en mans d'en Jaume Servera. També la vicepresidència passarà des d'aquell moment a en Joan Carles Simó. La tasca de secretaria, tan important en una entitat com Can Dulce, va passar de les mans de la que havia estat la secretària pràcticament des de la seva fundació, n'Esperança Jaume (que va succeir en el seu moment na Catalina Bernat), a na Margalida Fontanet en primer lloc i després a na Maria de Lluc Marroig.

Cal remarcar en aquesta nova etapa la creació del "Reconeixement de mèrits" que es fa anualment des de l'any 1999 per tal de retre homenatge i mostrar agraïment a persones i entitats que han tingut una acció decidida en el desenvolupament social o cultural del nostre poble. S'han atorgat els següents reconeixements:

Any 1999: Joan Estades

Any 2000: Rafel Orell ("l'hermano")

Any 2001: Moviment Escolta "Capità Angelats"

Any 2002: Jaume Oliver i monges de la Caritat

Any 2003: Joventut Mariana